

Verdenskrigen kom til Ørum.

Bomberne på Hedegårdens marker faldt i dag for 75 år siden.

af Torben Holmgaard Nielsen, Fredericia.

Et engelsk bombefly droppede i dag for 75 år siden sin last af bomber på Tjele Hedegaards mark, kun godt 3 km. i luftlinje fra hvor vi boede, i det, der i dag hedder Vestergade 20 i Ørum ved Tjele. Det hed sig den gang, at bombeflyet blev forfulgt af en tysk natjager, og noget i den retning er sikkert også sandsynlig.

Da jeg sidste år den 7. og 8. april, i 75 året for anden verdenskrigs udbrud, skrev i Viborg Stifts Folkeblad om min barndom i Ørum under krigen, syntes jeg, at der manglede noget vigtig, og især da overskriften på artiklen var: ”Da verdenskrigen kom til Ørum”, for da var krigen virkelig kommer tæt på; det var nærmest nødvendig for mig at finde ud af, hvad der skete med flyet og dets besætning, for det måtte jeg have med i Ørums historie fra krigsårene. Nu er det så 75 år siden bomberne blev droppet, men hvad var grunden til at det skete, og kom flyet tilbage til dens base?

Det, jeg startede med at forske i, var noget, som skulle have været gjort for mange år siden, for jeg kom virkelig på en svær opgave. Det tog måneder at finde løsningen. Nøglen til den var dato og årstal, og det blev svært at finde. Jeg har forbindelse til en fredericianer, Peer Petersen, han er blandt andet medlem af ”The Denmark Team” under ”Commonwelth War Graves Commission” og af ”44 (Rhodesia) Squadron Association”. Han har skrevet bøger om fly, der styrtede ned i Danmark under krigen, og han var så venlig at tilbyde at hjælpe, hvis jeg fandt ”nøglen”.

Pressefrihed fandtes ikke under krigen. Havde det været trykt, ville der kunne findes udklip af det i området og i arkivet.

Viborg Stifts Folkeblad og ugeavisen Viborg Nyt havde halvsiders artikler i, hvor de efterlyste ”nøglen” der var blevet væk. Jeg spurgte her og der, hvor det kunne tænkes. Bo Wieck-Hansen, Karlsløst, fortalte om Onsildgruppen på et møde i Onsild, og han efterlyste den også der, men uden resultat. Jeg skrev også til Anders Straarup, som bor i Randers. Han har hjemmesiden www.airmen.dk, og den omhandler alle fly skudt ned over Danmark under krigen. Han skrev, at så vidt han kunne se på sit flykort, var der ikke noget fly, der passede til et, der havde kastet sin last ved Tjele, så enten måtte den være kommet tilbage til England, eller faldet ned i Nordsøen.

Jeg tog kontakt til Midt og Vestjyllands Politi, de kunne heller ikke hjælpe mig, men de foreslog, at jeg prøvede på Landsarkivet for Nørrejylland i Viborg. Det havde jeg prøvet, men forgæves. Min bror Frank har været ansat på arkivet, til han blev pensioneret, og han kendte derfor forsker Steffen Elmer Jørgensen. Han blev spurgt, om han ville hjælpe med opklaringen, og han lovede at se på sagen.

Den 23/5 ringede Steffen til min bror og fortalte, at han havde fundet en politirapport, og at datoen var den 20. august 1941. Jeg blev meget glad, men det overraskede mig, at det var på så tidligt et tidspunkt af krigen. Jeg havde fra Kresten Sørensen, Ørum fået et vink lidt før om, at det var sket før 1943. Hans far, som boede i Formyre, startede nemlig med at skrive dagbog fra januar 43, og der stod ikke noget om bombe-droppet, så han var 100% sikker på, at det var før 43. Han havde ret.

Jeg skrev sidste år i min artikel, at det kunne være en Avro Lancaster, som netop var designet, og klarede sig bedst til at bombe over Tyskland, men den blev først introduceret februar 42.

Nu var der en dato og årstal til Peer Petersen, og efter korrespondance med Bob Cobley, MBE og pensioneret handelsattache ved den britiske ambassade samt talsmand for Commonwealth War Graves Commission, kom Peer med papirerne omhandlende flyet. Det var en "Vickers Wellington Ic" med nummeret R1455 fra "Royal Air Force 9 Squadron". Vickers er navnet på flyfabrikken, som Avro er for Lancaster, Short for Stirling, osv. Stor tak til Frank, Steffen og Peer, uden en af dem, havde vi nok ikke fundet den.



Det var et fly som denne Vickers Wellington, der tømte sin bombelast ved Ørum.
Her er en Vickers Wellington ved at blive "bombed up" altså udrustet med sin bombelast.

(Efter foto af Scanpix/Mary Evans Picture Library)

Vi ved nu, at Pilot/Sgt. Cecill Thommas Everitt og hans besætning i Wellington lc R1455 startede kl. 23.14 (dansk tid) den 19. august 1941 fra Royal Air Force's Honington Base, Suffolk, og fløj sammen med 107 andre fly med målet at bombe Kiels jernbanenet. Der var ingen kommunikation med flyet efter start.

67 fly bombede, men da sigtbarheden over Kiel var dårlig, undlod de øvrige at bombe og startede derefter på tilbagevejen hjem op over Danmark.

Nu kommer der både fakta og antagelser. Jeg tror, at da flyene nærmede sig Tjele, foretog en tysk natjager et hurtigt angreb, og fjernede sig igen.

Havde R1455 været alene, var den med meget stor sikkerhed blevet skudt ned straks. Flyet var meget sårbart. Det havde i alt otte 7,7 mm Browning maskingeværer, men kun for og agter. Der var ikke en rygekuppel med skytte, der kunne forsvare siderne. Natjagerne angreb oftest fra siderne, oppe fra eller nede fra. Nogle af natjagerne havde både 7,7 og 13 mm maskingeværer og 30 mm maskinkanon, men eftersom der her måske var omkring hundrede fly samlet, havde piloten på natjageren nok ikke mod til at gøre angrebet færdig. Jeg tror, at han igen foretog et angreb ved Romlund, hvor, ifølge en anden politirapport, et andet fly også droppede bomberne samme nat. Man kan sagtens forestille sig, at både før og efter disse to hændelser, har den angrebet flere, RAF mistede fem fly på dette togt, derom senere.

R1455 havde muligvis fået en af motorerne beskadiget. Den ville kunne holde sig i luften på en motor uden lasten, så besætningen åbnede bombelugerne og, iflg. politirapporten, droppede de to sprængbomber på Hedegårdens marker og tømte et stort antal af brandbomber ud over området Tjele, Hedegården, Karlslyst og Nr. Vinge. Piloterne satte derefter kursen direkte mod RAF Honington.

Det var et let offer der fløj alene skråt ned over Jylland med kurs tilbage til RAF Honington, da flyet kom nær Højer, blev det den 20. aug. kl. 02.35 (Dansk tid) ramt af tysk flak, en forkortelse af flugabwehrkanone, et ord som også danskerne tog til sig og brugte om tyskernes antiluftskyts. R1455 faldt ned på lav vand ca. 2 km. sydvest for slusen. Hele besætningen omkom.

Besætningen blev af Værnemagten begravet den 23. aug. med fuld militær æresbevisning på kirkegården i Tønder.

Besætningen var: Pilot: Sgt. Cecil Thomas Everitt, 23 år
2nd Pilot: Sgt. Patrick John Brady, ? år
Obs./Sgt. Henry Bruce Stirling Johnston, 21 år
Radiooperatør/Skytte: Sgt. Thomas Whalley, ? år
Skytte/Fl./Sgt. Thomas Armstrong, ? år
Skytte/Sgt. Edward Temple, ? år

Henry Bruce Stirling Johnston's to år ældre broder Robert Alan Johnston blev måneden før, den 9. juli 1941, skudt ned og dræbt i sin Spitfire af en Messerschmitt Me 109 under eskorte af en Stirling bombefly i Sct. Omer området i Frankrig.



For tre uger siden holdt min kone og jeg ferie i Sønderjylland, her besøgte vi gravene med de tre hvide sten, såkaldte headstones, og med to flyveres navne på hver.

Det var med en hel særlig følelse og respekt, jeg stod der. Her sluttede det for hele besætningen i dag for 75 år siden, og jeg fandt det, jeg søgte.

R1455 var det eneste fly fra RAF 9 Squadron, der gik tabt på dette togt, men tre Wellington mere og et Hampden fly fra andre Squadrons gik også tabt. Wellington flyet havde en besætning på 6, og Hampden flyet en besætning på 4.

Medens hverdagen gik nogenlunde fredelig i Danmark, var der krig i luften over os med tusinde af fly involveret, især om natten. Hvis man ser flykortet på airmen.dk, vil man se, at nedskudte fly over Midtjylland, hvor vi boede, og øverst oppe nord for Ålborg var langt færre end specielt i det sydlige Danmark.

Ofte kunne man finde ting fra flyene som masser af staniolstrimler på markerne, det blev strøet fra flyene for at forstyrre - "jamme" - de tyske radarsignaler. En grisestald ved Foulum blev ramt af en 20 mm. projektil jfr. hullet i grisestaldens tagplader, givetvis affyret fra luften. Der var en, der ringede til mig og fortalte, et der under høsten i 41 eller 42 var blevet fundet en ret stor granathylster på en mark i området, det er sikkert også kommet fra et fly i kamp. Bombesplinter var der selvfølgelig også nogle, der fandt nær Hedegården.

De allierede havde valgt at flyve ind over Danmark på deres togter til Tyskland, så i Karup og Ålborg ventede natjagerne på dem. Ved slutningen af krigen fik tyskerne dækket hele Vestkysten med deres radaranlæg.

Besætningen i de ca. 300 fly, der blev skudt ned eller nødlandede i Danmark, udgjorde 1167 flyvere som omkom, dertil skal lægges ca. 500 som styrtede i havet og aldrig

blev fundet, ligesom andre ca. 500 overlevede. Mange af dem blev bragt til tyske fangelejre, nogle blev hjulpet til Sverige. Mere end 1000 blev begravet i Danmark.

Der blev under krigen droppet mere end 25.000 bomber i Danmark, over 3.000 var sprængbomber, og over 22.000 var brandbomber, der var både planlagte og ikke planlagte bombninger, de fleste var tiltænkt Tyskland, men pga. tilfælde som ovenstående, fejlnavigationer. Bombninger bestilt af modstandsbevægelsen mm. blev også gennemført nord for grænsen.

Det, der skete nær Ørum i dag for 75 år siden, skete så mange andre steder i krigsårene. Det særlige ved det var, at det var så tæt netop ved vor by Ørum Sønderlyng, og hører derfor med til byens historie fra krigsårene, og derfor gik jeg så i gang med at løse mysteriet.



I løbet af dagen kom der rigtig mange mennesker ud til bombekraterne for at se dem, Mange var sikkert blevet vækket af bragene. Det var heldigvis, det eneste vi hørte af den slags. Ikke engang et varselsskud blev affyret i Ørum under krigen, men for de voksne var det en bekymrende tid.

Et billede taget kort efter bombningen af marken ved Ørum. Drengen, der leget i bombekrateret, er Bent Alsen.

Vi har meget at takke de unge flyvere for, dem må vi ikke glemme.
Rigtig mange betalte den højeste pris.